

Тематичний напрям/ Thematic direction

Інтерпретація результатів взаємодії суб'єктів господарювання на фінансовому ринку. / Interpretation of the results of the interaction of business entities on the financial market.

Ліхоносова Г. С., Зейнієв Т. Г.

Національний аерокосмічний університет ім. М.С. Жуковського «ХАІ»

ЕКСПОРТНЕ ФІНАНСУВАННЯ ЯК ВАЖЕЛЬ ГАРАНТУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Інтернаціоналізація та інтеграція економіки як перспективні напрями економічного розвитку всього світового співтовариства визначають необхідність посилення зовнішньоекономічної діяльності організацій. Активізація та ускладнення цієї діяльності вимагають удосконалення системи управління нею на основі нових принципів, форм та методів. Важлива роль в системі управління, що оновлюється, належить економічному аналізу експортно-імпортних операцій, результати якого необхідно враховувати при обґрунтуванні та прийнятті управлінських рішень як на стадії укладання експортно-імпортних контрактів, так і на стадії фактичного їх виконання, а також при обґрунтуванні бізнес-планів у частині зовнішньоекономічної діяльності.

Проте низка питань, пов'язаних з аналізом та оцінкою ефективності експортно-імпортних операцій недостатньо розроблена та потребує подальшого дослідження. Зокрема, відсутні методики комплексного аналізу експорту та імпорту, що не дозволяє всебічно оцінити ефективність експортно-імпортних операцій та досліджувати вплив найважливіших факторів на їх зміну.

В умовах міжнародного поділу праці одним із ключових напрямів зовнішньоекономічної діяльності будь-якої країни є міжнародна торгівля товарами та послугами. Обсяги експорту визначають розмір виручки, одержуваної країною, яка у ролі суб'єкта міжнародної торгівлі. Щоб країна могла ефективно виконувати ці завдання, за умов сучасної міжнародної торгівлі потрібно як виробництво якісної продукції, а й надання супутнього пакета послуг, ключовим у тому числі на етапі стає експортне фінансування для іноземних покупців. Можливість держави надати фінансування для своїх експортерів також прямо пропорційно впливає на обсяги та якість експорту. З урахуванням вищесказаного вивчення теоретичних засад експортного фінансування набуває особливої актуальності.

Експортне фінансування як окремо виділений вид фінансового бізнесу та вид підтримки експорту існує понад 100 років. Воно розвивалося разом із розвитком міжнародних економічних відносин, світової торгівлі та світових фінансів. На кожному етапі світової історії, яка прямо впливала на світову економіку, експортне фінансування застосовувалося для різних цілей, у різних обсягах, а також із різним рівнем стимулювання з боку держави.

Можна виокремити декілька періодів еволюції експортного фінансування, кожен з яких характеризується певною стадією розвитку та рівнем використання. Простежується важливість застосування експортного фінансування для ведення та розвитку світової торгівлі. Поточний період можна визначити як завершення п'ятого та початок шостого, який характеризуватиметься усуненням кризових наслідків та збільшенням обсягів експортного фінансування за рахунок розвитку експортних кредитних агентств країн.

Періоди становлення та функціонування програм фінансової експортної підтримки формують теоретичні підходи до визначення даного поняття.

У сучасній економічній літературі немає єдиного визначення експортного фінансування. Різні економічні джерела пропонують до використання терміни "експортне фінансування",

"експортний кредит", "торгове фінансування", "структурне фінансування", "проектне фінансування" та інше і дають схожі економічні значення даних термінів. «Експортне фінансування» та «експортний кредит» у цій сфері міжнародних фінансів мають однакову економічну сутність (надалі поняття «фінансування» та «кредит» вважатимемо тотожними та використовуватимемо в якості синонімів). Всі ці терміни можна поділити на три групи.

Перша група:

- експортний кредит – надання фінансових ресурсів чи можливості відстроченої сплати для іноземного покупця [5];
- експортний кредит – кредит на фінансування експортних поставок товарів [8];
- експортне фінансування – фінансування експортних поставок, у тому числі за умови надання покупцю або продавцю кредитів, можливостей форфейтингу та факторингу [1];
- фінансування експорту, експортне фінансування – операції, спрямовані на фінансове забезпечення експортних операцій; наприклад, надання позик експортерам, надання гарантій з експортних операцій, експортний факторинг тощо [1].

Терміни цієї групи є неповними і лише загалом характеризують розглянуте визначення. У кожному їх відсутня предметна, об'єктна чи суб'єктна складова. Наприклад, в першому визначенні цієї групи термінів відсутня суб'єкт фінансування і не позначений експорт як об'єкт, на який це фінансування направлено.

Друга група:

- експортний кредит – кредит, який надається сторонами за зовнішньоторговельною угодою (експортером та імпортером) у процесі експорту. Експортний кредит є комерційний (товарний) кредит, наданий як відстрочки платежу чи передоплати товару [1];
- експортний кредит – система продажу експортних товарів за готівку, а кредит. Експорт товарів виробничого призначення та споживчих товарів часто фінансується за допомогою торгових векселів, або короткострокового кредиту [6].

Ця група термінів характеризується тим, що у ній під визначенням експортного кредиту мається на увазі надання відстрочки платежу із боку продавця, що більше підходить під Визначення товарного кредиту. Таким чином, на наш погляд, в даному випадку застосування термін «експортний кредит» некоректний.

Третя група:

- експортний кредит – кредит, який надається покупцям або їх банку з метою фінансування продажів, як заохочення експорту.
- Фірмовий експортний кредит надається від імені експортера, але не фінансується банком [3];
- експортний кредит – це міжнародний кредит ЕКА, що видається безпосередньо банку країни-імпортера чи через банк країни-експортера банку країни-імпортера для кредитування інвестиційних та товарних проектів та забезпечений обов'язковим експортним страхуванням [2];
 - експортний кредит – специфічна форма кредитів, що надаються приватними фірмами, банками чи державними фінансовими структурами, іноземним підприємствам або країнам для оплати товарів, закуплених у країні-кредиторі [1].

Таким чином, експортне фінансування – це міжнародне фінансування, що надається національним експортно-імпортним банком або комерційним банком з або без страхового покриття національної експортної кредитної агенції, на користь імпортера чи банку імпортера, з метою фінансування купівлі національних товарів та послуг.

У деяких випадках фінансування може бути запропоноване продавцем обладнання, підрядником або постачальником послуг проекту. Постачальник обладнання, наприклад, може бути краще обізнаний про технічні ризики проекту або галузі, що розглядається, ніж позикодавець, і, отже, погодиться прийняти ризики, неприйнятні для фінансові ринки. Торгове фінансування у цьому випадку дозволить постачальнику підвищити показники продажів, вийти нові ринки.

Торговельне фінансування може набувати форми позики (наприклад, продаж обладнання в кредит), лізингу обладнання або навіть гарантії для банківського фінансування. Проте продавець, який лише залучає банки до фінансування проекту (без будь-яких гарантій), не забезпечує торговельного фінансування, що у разі передбачає прийняття він ризиків.

Існує ряд особливостей, що дозволяють вважати структурне фінансування «гібридним» видом через об'єднання в собі типових Показників як проектного, і торгового фінансування. Наприклад, основою підходу щодо організації структурного фінансування є аналіз як існуючої компанії-позичальника, що генерує грошові кошти.

Зважаючи на важливість забезпечення фінансової ефективності управління експортно-імпортними операціями підприємства в сучасних умовах, подальші дослідження мають бути спрямовані на визначення показників ефективності управління експортно-імпортним потенціалом підприємства та встановлення їх взаємозв'язку із показниками фінансової результативності діяльності підприємства в цілому.

Література:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови: 250000 / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: Перун, 2005. VIII, 1728 с.
2. Асабаева Л. С. Привлечение экспортных кредитов коммерческими банками Казахстана (стратегия, механизм, потенциал) : автореф. дис. ... канд. экон. наук. Алматы, 2011. С. 21.
3. Yescombe E.R. Principles of Project Finance. New York. Academic Press Elsevier. 2014. 560 p.
4. Gatti S. Project Finance in Theory and Practice. Designing, Structuring, and Financing Private and Public Projects. New York. Academic Press Elsevier. 2019. 598 p.
5. Chauffour J. P. Trade Finance During the Great Trade Collapse. WashingtonDC: World Bank Publications, 2011.
6. Ліхоносова Г.С., Маджар В. М. Фінансові аспекти управління експортно-імпортними операціями підприємств. Часопис економічних реформ. 2020. № 4(40). С. 56–66.
7. Krauss M. The role and importance of Export Credit Agencies / Institute of Brazilian Business and Public Management; The Minerva Program, 2011. 45 p.
8. Ліхоносова Г.С., Перепелиця Ю.Г. Податково-облікові важелі лібералізації банківського сектору: підґрунтя соціально-економічного розвитку. Економіка та суспільство. 2022. Вип. 39 URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1361>.